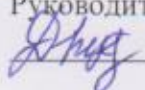

Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение
«Кижингинская СОШ им.Х.Намсараева»
АМО «Кижингинский район»

РАССМОТРЕНА

на заседании ШМО
от «21» августа 2023г.
протокол №1

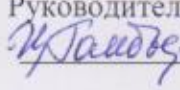
Руководитель:

 Будаева Д.А.

СОГЛАСОВАНА

на заседании МС
от «25» августа 2023г.
протокол №2

Руководитель:

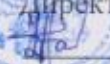
 Гомбоева Д.Б.

УТВЕРЖДЕНА

приказом директора
МБОУ «Кижингинская
СОШ им.Х.Намсараева»
приказ №72

от «29» августа 2023г.

Директор школы:

 Найданов Д.Д.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета

«Бурятская литература»

для обучающихся 10-11 классов

Рабочую программу составили:

Будаева Д.А.
Доржиева Д.Д.

2023-2024

учебный год

ТАЙЛБАРИ БЭШЭГ

Тус программа гүрэнэй Федеральна стандарт, Буряад Республикын Ёуралсалай болон эрдэм ухаанай министерствын туршалгын программа дээрэ үндэһэлэгдэнэ. Буряад дунда һургуулида түрэлхи литература ёуралсалай предмет болгогдожо, үзэгдэжэ байдаг гэшэ. Буряад литература үзэлгэ болбол имагтал образоор харуулдаг дээрэһээ һурагшадые арад зондоо үнэн сэхээр хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ тон ехэ удха шанартай.

Түрэлхи литературын программа тематическа принципэй үндэһэн дээрэ байгуулагдаба. Эндэ арадай аман зохёолнууд, буряад литература сооһоо удхын ба байгуулалтын талаар һурагшадай ойлгосо, мэдэсэдэ таарамжатай уран һайханай зохёолнууд шэлэгдэн абтажа, тайлбарилан уншахаар, шудалан үзэхөөр хараалагдаба. Эдэ зохёолнууд хадаа түүхын үе сагтай, арад зоной үйлэ хэрэгтэй, түүхэтэй, түрүү хүнүүдэй дүрэтэй сэхэ холбоотой юм.

Литература ахамад классуудта заахадаа, бүхы хүн түрэлтэнэй түүхын бодото ушарнуудай хоорондохи холбоондо, проблемэнүүдтэ, илангаяа моральна удхатай асуудалнуудые тобойлгон илгажа, һурагшадай анхарал хандуулха байна. 10-11-дэхи классуудта литературын курс монографическа ба обзорно темэнүүдые үзэхөөр хараална. Тиимэһээ һурагшад буряадайнгаа элитэ уран зохёолнуудтай танилсаха аргатай, тэдэнэй литературын хүгжэлтэдэ ямар һуури эзэлдэг, ямар онсо удха, шанар оруулһые ойлгожо абана. Эндэ литературна тип, литературна шэглэл, арадша ёһо реализм гэхэн литературын гол уран методтэй танилсажа шудална. Литературна ойлгосонуудые удаа дараалан, шата шатаарнь, хоорондонь холбоотойгоор һурагшадай ухаанда бүрилдүүлхэ юм.

ЁУРАЛСАЛАЙ ПРЕДМЕДЭЙ ТОДОРХОЙЛОЛГО

X-XI классуудай буряад литературын программа соо арадай аман зохёолһоо, уран зохёолшодой зохёолнуудһаа эхилээд, литературно-удаа дараалһан гол ёһо баримталан, мэдээжэ зохёолшодой эрхим һайн зохёолнууд, зохёолнуудһаа хэһэгүүд тус классуудай һурагшадай наһанда, ойлгосо мэдэсэдэ тааруулагдан шэлэгдэн абтажа оруулагдаба. Тус классуудта табигдаһан зорилгонуудые хүсэдөөр бэлүүлхын тула литература заалгада хэрэглэгдэдэг арга онолнуудые зохёохы шанартайгаар нарижуулан һайжаруулха, ёуралсалай гол түхэл (формо) болохо хэшээлэй хажуугаар лекци, семинар, хөөрэлдөөнүүдые, практикум, консультации г. м. хэрэглэлсэхэ байна.

Программа соо оруулагдаһан зохёолнууд булта һурагшадаар уншагдаха, удаань шэнжэлэгдэхэ зэргэтэй. Тэрэ тоодо уран зохёолшын ажал ябуулга, зохёохы зам, тэрэнэй Эхэ орондоо үнэн сэхэ, бээ үгэнги, үндэр мэдэрэлтэй байһаниинь зохёолойнь текст шудалан, зүб мүрөөр бодомжолходо, удхыень ойлгоходо туһалха юм. Уран зохёолнуудые шэнжэлхэдэ, һурагшад буряад литературын баялигтай, түрэл арадайнгаа сэдхэл ухаанай хүгжэлтэтэй, литературын хүгжэлтын ёһо гуримтай, түхэлнүүдтэй (формонуудтай) танилсана, литературна теорёор мэдэсэнэ үргэдэнэ, зохёолнуудай удха гүнзэгыгөөр ойлгожо абана, гоё һайхание ойлгохо талаар хүмүүжэнэ. Хэшээлнүүдтэ ба хэшээлһээ гадуурхи хүдэлмэридэ “Байгал” журналда, “Буряад үнэн” газетэдэ гаража байгаа нийтэ зоной һаналай талаһаа һайшаагдаһан мүнөөнэй уран зохёолнууд, публицистикэ үргэнөөр хэрэглэгдэхэ Класс бүхэнэй

программада хурагшадай аман ба бэшэмэл хэлэлгэ хүгжөөхө хүдэлмэри үгтэнэ. Эдэ хүдэлмэри зохёол үзэлгэтэй нягта холбоотой байжа, хурагшадай ухаалдин бодомжолхо, уранаар ба удха зохилдоотойгоор бодомжолхо шадабариеннь хүгжөөхө, гоё

хайхание ойлгохо мэдэрэлыень нарижуулха, уран зохёолнуудые шэнжэлхэ, сэгнэхэ шадабаритай болгохо юм. Аман гү, али бэшэмэл хүдэлмэрийн урда тээ заатагүй бэлэдхэлэй хургалгын хүдэлмэри үнгэргэхэ хэрэгтэй. Эндэ буряад хэлэ үзэлгэдэ бүрилдүүлэгдэн хурагшадай мэдэсэ, шадабари ба дадалгада багша түшэглэхэ байна.

БУРЯАД ЛИТЕРАТУРА ЗААЛГЫН ЗОРИЛГОНУУД

- Хурагшадта түрэлхи литература шудалан үзүүлхэдэ, буряад хэлэнэйнгээ баялигтай гүнзэгыгөөр танилсуулха, хайнаар хэлүүлдэг, уншулдаг, бэшүүлдэг болгохоһоо гадна, буряад арадайнгаа ажабайдал, түүхэ, заншал, зан абари үзэжэ байгаа зохёолнууд дээрэ үндэһэлэн, хайнаар ойлгуулха, ухаан сэдхэлдэн шэнгээхэ, манай обществын ёһото эрхэтэн болгон хүмүүжүүлгэ болоно.
- Хурагшадые уран зохёол абьяастайгаар уншаха дуратай, хоторхойгоор, тодо зүбөөр уншаха шадабариинь хүгжэхэ, уншанан зохёолоо ухаандаа буйлуулан, удхыень зүбөөр элирүүлэн ойлгодог, һонирхдог болгохоһоо гадна, хурагшадай зохёол шудалан, шэнжэлэн үзэхэ эхин дадалнуудые бүридүүлхэ, түрэлхи литература тухайгаа юрэнхы мэдэсэтэй болгохо гэнэн зорилгонуудые табина.
- Арадай түүхэдэ, уран зохёолшын зохёол соогоо харуулһан үе сагта, арад зоной ажал хүдэлмэрийн аша туһада, үйлэ хэрэгтэ, ёһо заншал, гуримда хурагшадай анхарал хандуулха.
- Олониитын ажабайдал тухай ойлгосыень саашань үргэдхэхэ, мэдэсыень гүнзэгырүүлхэ, хурагшадай зан заншал, сэдхэл ухаа, бодол хүсэл зүбөөр, даамайгаар бүридүүлхэ.
- Түрэл арадайнгаа хэлэдэг үндэһэн хэлые хайнаар шудалжа, хүнэй ойлгохоор, тодо һонороор хэлүүлжэ хургаха шухала.
- Хурагшадые түрэн нютаг ороноо хайнаар мэдэхээрнь, дуратайгаар хүмүүжүүлхэ, ажабайдалай үзэгдэлнүүдэй, нютагайнгаа байгаалиин гоё хайхание зүбөөр сэгнэдэг хүн болгожо хургаха юм.
- Түрэн эхэ эсэгээ, аха зониинь хүндэлхэ гэнэн арадай хайн хайхан заншалые хүндэлжэ баримталха дадалтай болгохо.

БУРАЛСАЛАЙ ТҮСЭБТЭ «БУРЯАД ЛИТЕРАТУРА» ПРЕДМЕДЭЙ ЁУУРИ

“Буряад литература” үзэлгэдэ:

10 класс – 68 саг (неделиин 2 саг);

11 класс – 68 саг (неделиин 2 саг).

БУРАЛСАЛАЙ ПРЕДМЕДЭЙ УДХА

10 класс

XVIII-XIX зуун жэлнүүдэй түрэл буряад уран зохёолой бүридэлгэ XVIII-XIX

зуун жэлнүүдэй түрэл буряад уран зохёолой бүридэлгэ **Оюун ухаанай зохёолнууд**

Үльгэрэй далай. Бисачи хүбүүн тухай зүйл. Данжила гэжэ нэрэтэй гэрэй эзэн тухай зүйл.

Буряадай түүхэ бэшэгүүд

В. Юмсунов. Хориин 11 эсэгыг уг изагуурай түүхэ. Д.-Ж. Ломбо-Цэрэнов. Сэлэнгын монгол буряадуудай түүхэ. Ц. Сахаров. Баргажан буряадуудай түүхэ бэшэг

XX зуун жэлэй эхин үеын түрэл буряад уран зохёол

Б. Б. Барадин. Доржо Банзаров тухай шүлэг. Ерэнсэй ехэ үбгэн. Сагай дүрбэн уларил

XX зуун жэлэй 1-дэхи хахадай түрэл буряад уран зохёол

Солбонэ Туяа. “Сэсэгтэ тала”. “Город”. “Сэсэг”. “Ангар”

Б. Б. Барадинай зохёохы болон эрдэм шэнжэлхэ ажал. Сэнгэ баабай. Ж. Т. Тумунов. Сэсэгмаа

Н. Г. Балдано. Энхэ-Булад баатар. Н. Г. Балданогой намтар, зохёохы зам тухай мэдээн. “Энхэ- Булад баатар” гэжэ драматическа поэмын ыльгэр домогой удхаһаа дулдыдан бии бололго.

Зохёолой гол герой Энхэ-Булад баатарай їнэн хэрэгэй тїлэд хардуулалга. Тэрэнэй эхэ нютаг, арад зонойнгоо сїлестэ байдалай тїлєє тэмсэлдэ харуулһан баатаршалга. Дrameн їйлэдэгшэ нюурнууд. Зохёол соо харуулагдаһан хархис шэрїїн, харатан їїнэн їгы болохо, сїлестэ жаргалта байдал заатагїї мандаха гѣһэн удха. Литературна теори: драматическа поэмэ, тэрэнэй шэнжэ шанар. **Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үеын түрэл буряад уран зохёол.**

Дайнай үеын шүлэглэмэл уран зохёол

Ц. Зарбуев. «Нарһан». Д. Мадасон “Хабар”, “Алта мүнгэнһөө үнэтэй адха хара шорой.”

Дайнай үеын үргэлжэлһэн уран зохёол

Ж. Т. Тумунов. Наранай орохо зүг тээшэ. Офицерэй дэбтэрһээ.

Ц. Н. Номтоев. Сталинград шадарай агууехэ тулалдаан. Д. Д. Хилтухин. Солдадай ном

Дайнай үеын зүжэглэмэл уран зохёол

Х. Н. Намсараев. Тайшаагай ташуур. Х. Намсараевай намтар, зохёохы зам тухайнь мэдээн. “Тайшаагай ташуур” драма, XIX зуун жэлэй дїшэ гаран онуудта хориин буряадуудай тїїхэдэ болоһон ушар баримтада бзшэгдѣһениинь. Ноѣд, баяд, ламанарай хоорондоо засаг, зєєри, албата зоноо буляалдажа, хорото бодол. хомхой сэдхэлээ элишэлжэ байһыень харуулалга (Николай Дымбылов, Тарба Жигжитовэй дїрэнїїд). Арад зоной ядаралта байдал зураглаһаниинь, ангиин тэмсэлэй эршэтэй боложо байһаниинь (Гоншог їбгэнэй дїрэ). Драма соохи гол нюурнуудай (Дымбыловэй, Гїрэмбэ ламын, Гоншогой, Жигжитовэй) хэлэнэй онсо илгаанууд. Литературна теори: буряад уран зохёолой арадша ёһо. **XX зуун жэлэй 2-дохи хахадай түрэл буряад уран зохёол**

Ж. Т. Тумунов. Нойрһоо һэриһэн тала. Ж. Тумуновай намтар, зохёохы зам тухайнь мэдээн.

“Нойрһоо һэриһэн тала” романай гол темэ. Роман соохи дїрэнїїд. А. Петров Н. Бороев, П. Базаров ба бусадай олоной хэрэгэй тїлєє оролдоһониинь, тэдэнэй һайхан сэдхэл. Дэлгэр Доржиевай дїрэ. Эхэнэрнїїдэй дїрэнїїд: Сэсэгмаа, Рэгзэд, Янжима, Должод, Тапхаев, Шодон, Тоһото болон бусадай дїрэнїїд. Романай типическэ дїрэнїїдые зураглалга. Ниитын зоной байдал хїнэй єєрынь ябадал хоёрой хоорондохи орёо харилсаае їнэн зїбеєр шийдхэлгэ. Литературна теори: реализм, тэрэнэй буряад литературада тогтонижоһон тухай.

Х. Н. Намсараев. Үүрэй толон. Х. Намсараев — буряад совет литературынын їндѣһэ һуури

табигшадай нэгэн. Зохёолнууд тухайнь тобшо мэдээн. Роман соо революциин урдахи буряад ниитэ зоной байдал їргэнсєр харуулагдаһаниинь. Зохёол соо зураглагдаһан ангинуудай олон янзын тїлєслэгшэнэрэй дїрэ. Цыремпилэй дүрэ. Буряад, ород ажалшадай дїрэнїїд. Эдэнэй їзэл бодолой хїгжэлтэ. Хэлэнэй уран арганууд. Авторай уранаар зохёон бэшэхэ шадабари. Литературна теори: литературың арадаша ёһо.

Ч. Ц. Цыдендамбаев. Түрэл нютагһаа холо. Ч. Ц. Цыдендамбаев. Холо ойрын түрэлнүүд

А. А. Бальбуrow. Зэдэлээтэ зэбэнүүд. А. Бальбуrowай зохёохы зам тухай мэдээн. “Зэдэлээтэ зэбэнүүд” гэхэн роман соо урданай байдал харуулһаниинь. Хасанга нютагай хүнүүдэй дүрэнүүдые дэлгэрэнгыгээр харуулһан тухай хөөрэлдэхэ (Ута Мархаас, Дагба, Мархансай ба бусад). Интеллигенциин түлөөлэгшэ Михаил Дорондоев (Ханта Дорондоев, Пилай ба бусад) дүрэнүүд).

Ж. Б. Балданжабон. Сэнхир хаданууд. Ж. Балданжабоной намтар, зохёохы зам. “Сэнхир хаданууд” роман соо мїнєє їєын арадай байдал харуулагдаһаниинь. Юрын колхознигуудай мэргэжэл, оролдосотой

ажал, һонор ухаас Даржаа ахайн дїреер харуулалга, залуу ажалшадай эдэбхитэ їсхэл, эршэ зориг (Хорло, Ёржэн, Балма). Ёнэн ажал, нїхэдэй туһаламжа хїнэй зан абари һайжаруулжа шадаха хїсэн байһаниинь. (Аюурай дїрэ). Роман соо хїдес ажахыда їзэгдэһэн дутуу дундануудые элишэлэлгэ, тэрэниие заһаруулхын тїлес хэгдэжэ байһан ажал харуулалга.

Д. З. Жалсараев. Газар дэлхэйн дуунууд. Д.З.Жалсараевай намтар ба зохёохы зам тухай мэдээн. “Газар дэлхэйн дуун” гэжэ гушан гурбан шүлэгтэй баглаа (цикл) соо Буряад оронойнгоо хубилалтануудые үргэнөөр (нютагайнгаа байгаалин нюруу, үнгэ шарай, ажалай багажа (оньһон техникэ, гэрэй байдал, ажамидарал гэхэ мэтыг) шүлэгэйнгөө дүрэ болгожо харуулһаниинь. Энэ циклэй шүлэгүүд соо публицистическэ үгын ба оньһон үгын байгуулгануудые хэрэглэһениинь. Шүлэг соохи үндэр дээдэ бодол, уран аргууд.

Н. Г. Дамдинов. Эсэгийн нэрэ. Шэлдэй Занги тухай дуун

Д. А. Улзытуев. Ая ганга. Баруунай баруун эрьедэ. Захья. Энэ дэлхэйгээ түүхэрэлүүлэн дуулааб...

Д. А. Улзытуевай зохёохы зам тухай мэдээн. “Ая ганга” гэжэ арбан табан шүлэгтэй цикл соогоо буряад арадай шэнэ байдалаар, һайхан нютаг ороноороо сэдхэлээ хүдэлгэн, поэдэй омогорхожо байһаниинь. Арадай аман зохёолой шүлэг зохёолгодо нүлөөн тухай. Шүлэгшэ болоходоо, арадай аман зохёолһоо поэдэй һургаал абаһаниинь.

Н. Ш. Нимбуев. Шүдэрлэгдэһэн сахилгаан

11 класс

Буряад уран зохёолой хүгжэлтын шатанууд

Буряад уран зохёолой хүгжэлтын шатанууд

XX зуун жэлэй буряад удха зохёол

XX зуун жэлэй 1-дэхи хахадай түрэл буряад уран зохёол

Б. Барадин. Ехэ удаган абжаа (гурбан үйлэтэй, арбан хоёр үзэгдэлтэй зүжэгһөө хэһэгүүд)

XX зуун жэлэй 1-дэхи хахадай буряад уран шүлэг

Б.Б. Базаронхой уран һайханай юртэмсэ. Улаалзай

Ц. Цымпилоной уран һайханай юртэмсэ. Буряад басаганда.

Поэдүүдэй творческо зам. Шүлэгүүдэй анализ хэлгэ. Шүлэгэй онсо, удха, уран аргууд, хүмүүжүүлгын тала. Буряад шүлэгэй гражданска болон лирическэ аялгатай болоһон тухай хөөрэлдэхэ.

XX зуун жэлэй 2-дохой хахадай түрэл буряад уран зохёол Буряад уран зохёолой алтан жасада ороһон романууд Туужануудай байгуулга, шийдхэхэ асуудалнууд

Ёһо журамай асуудалнуудта хандаһан хөөрөөнүүд

Ч.Цыдендамбаев. Буряад басаган. Ч.Цыдендамбаевай творческо зам тухай мэдэсыень үргэдхэхэ.

Эхэнэр хүнэй хуби заяан тэрэ үедэ ямар байһан тухайнь хөөрэлдэхэ. Хүнэй нэрэ дээрэ үргэн, тэрэнэй сэдхэлэй байдал харуулһан зохёолнуудай нэгэн гэжэ элирүүлхэ.

Д. О. Батожабай. Төөригдэһэн хуби заяан. Д.-Р.Батожабай-драматург, прозаик намтар ба зохёохы замтухай мэдээн. Роман соо XIX зуун жэлэй эсэсэй үеын байдал харуулалга, сатирическэ зураглалнууд, сюжетэйн һонирхолтой ушаралнууд тухай хөөрэлдэхэ. Роман соо зуун жэлэй эсэсэй үеын байдал харуулалга. Самбуу, Шобдог ба бусад буряад, түбэд ламанарай дүрэнүүд. Аламжын, Шара Дамбын, Галсанай, Буладай дүрэнүүд. *Литературна теори*: трилоги тухай ойлгосо

Ц-Ж. Жимбиев. Гал могой жэл. Ц-Ж. Жимбиевэй зохёохы зам тухай мэдээн. Батажаб хүбүүнэй гэр бүлынхидэй дүрэнүүд. Зохёол соо дайнай үеын ара талын байдал харуулалга. Дайнай үедэхи колхозой байдал зураглалга, хүн бүхэнэй — үбгэд, хүгшэд, үхибүүдэй — эдэбхитэй ажал. Батажаб хүбүүнэй дүрэ. Романай байгуулга. Авторай лирическэ дүрэ. *Литературна теори*: зохёол соохи хөөрэгшэ нюур.

С. С. Цырендоржиев. Үүрэй солбоной гоё гэшэнь. А. Ангархаев. Мінхэ ногоон хасуури.

А. Ангархаевай зохёолнууд тухай тобшо мэдээн. Хидеэ нютагай мінсэ ёсын зоной ажахы, ажал хидэлмэри харуулһан зохёол. Залуушуулай хидеэ нютагтаа ажаллаха гэжэ шиидэлгэ. Үнэн сэдхэлтэй хинид. Наһатай зоной бодол сэдхэлдэ хуушанай шажан номнолой зийлнидэй худхаралдан, ябадалдань һаад татажа байһаниие шиймжэлһэниинь. Мэдэгмаа, Дэбшэн, Цезарь, Ханда, Дулма, Шаралдай. Ломбо болон бусадай тус тустаа мінхэ шанартай һайн һайхан юумэ олохоёо оролдоһониинь. Хидеэгэй зоной ябадалда изэгдэһэн муу зийлнидые сатирын хисеэр зохёол соо шиймжэлэлгэ. Геройн есрынгес ябаһан ябадал, хэрэг, зориг тухайгаа бодомжолһондо уран зохёолшын психологическа ба социальна тайлбари илгэлгэ.

Б. Ябжанов. Нулимса

XX зуун жэлэй 2-дохи хахадай түрэл буряад уран шүлэг

Ц.Ц. Дондогойн уран һайханай юртэмсэ. Эхэ тухай хоёрдохи поэмэ Л.Д. Тапхаев. Дүрбэн сэсэг

Мүнөө үесын түрэл буряад уран зохёол

Мүнөө үесын буряад үргэлжэлһэн зохёолой уран һайханай юртэмсэ. Д.О.Эрдынеевэй уран һайханай юртэмсэ. Үйлын үри

А. Г. Лыгденов. Морин хуур. Үншэн

Ч. Ц. Гуруевай уран һайханай юртэмсэ. Туһалха хэрэгтэй

Д. А. Дылгыровой уран һайханай юртэмсэ. Сэдхэлэй гуниг

Буряад зүжэглэмэл зохёол, тэрэнэй хүгжэлтэ

М. Ж.Батоинай уран һайханай юртэмсэ. Таршаа Намжалай түүхэ. Юртэмсын гурбан сэсэшүүл Б.-М. Пурбуевай уран һайханай юртэмсэ. Эрхэхэ наран-I. Эрхэхэ наран-II.

Мүнөө үесын буряад уран шүлэг

Г.Ж. Раднаевагай уран һайханай юртэмсэ. Түрэлгын зоболон А.Л. Ангархаев. Би шулуунби

Б.С. Дугаров. Түрэлхидэйм хэлэн, хүлисөөрэй Г.Х.Базаржапова-Дашеева. Үеһөө үедэ залган

М. Р. Чойбонов. Минии нүхэд-амиды бурхад. Наһанайм табисуур

БУРЯАД ЛИТЕРАТУРААР ЁУРАЛСАЛАЙ ДҮНГҮҮД

һурагшад нимэ личностнэ дүнгүүдые харуулха ёһотой:

- түрэлхи литература тухайгаа юрэнхы мэдэсэтэй болохо;
- һурагшад түрэлхи литература шудалан үзэхэдөө, буряад хэлэнэйнгээ баялиг гүнзэгыгөөр мэдэхэ болохо;
- һайнаар хэлэдэг, уншадаг, бэшэдэг болгохоһоо гадна, буряад арадайнгаа ажабайдал, түүхэ, заншал, зан абари үзэжэ байгаа зохёолнууд дээрэ үндэһэлэн, һайнаар ойлгохо, ухаан сэдхэлдээ шэнгээхэ;
- һурагшад уран зохёол абьяастайгаар уншаха дуратай, ходорхойгоор, тодо зүбөөр уншаха шадабарияа хүгжөөхэ;
- уншаһан зохёолоо ухаандаа буйлуулан, удхыень зүбөөр ойлгохо, тайлбарилха;
- һурагшад зохёол шудалан, шэнжэлэн үзэхэ эхин дадалнуудые бүридхэхэ;
- һурагшад уран зохёолнуудые уншахадаа, арадай түүхэдэ, уран зохёолшын зохёол соогоо харуулһан үе саг, арад зоной ажал хүдэлмэриинь аша туһа, үйлэ хэрэг, ёһо заншал, гурим һурагшад анхаралаа хандуулха;
- олониитын ажабайдал тухай ойлгосо саашань үргэдхэхэ, мэдэсын гүнзэгырүүлхэ, зан заншал, сэдхэхэ ухаан, бодол, хүсэл зүбөөр, дамайгаар бүрилдэхэ;
- түрэл арадайнгаа хэлэдэг үндэһэн хэлые һайнаар шудалжа, хүнэй ойлгохоор, тодо һонороор хэлэжэ һураха шухала.

- һурагшад түрэн нютаг орондоо дуратайгаар хүмүүжэх;
- ажабайдалай үзэгдэлнүүдэй, нютагайнгаа байгаалин гоё найхание зүбөөр сэгнэдэг хүн боложо һураха;
- түрэн эхэ эсэгээ, аха зоние хүндэлхэ гэнэн арадай найн найхан заншалыг хүндэлжэ баримталха дадалтай болохо.

Һурагшад метепредметнэ дүнгүүдын иимэ байха жэшээтэй:

- хэлэлгынше, бэшэмэлше мэдээнүүдые зүбөөр ойлгожо абаха; уншалгын хэдэн янзануудыг шадаха;
- интернетһээ гү, али бэшэшье материалһаа мэдээнүүдые суглуулан бүридхэжэ шадаха;
- элдэб толинуудыг, номуудыг хэрэглэжэ шадаха;
- ойлгоһон материалаараа бэшэмэлше, сээжэшье харюусажа шадаха;
- багахан элидхэлнүүдые бэлдээд, нүхэдэйнгөө урда хэлэжэ шадаха.

Предметнэ дүнгүүдын гэхэдэ:

- уран зохёолнуудыг уранаар уншалга;
- – амаараа ба бэшэмэлээр дамжуулха һанамжануудтаа тисэб табила;
- -үзэжэ байһан зохёолоор гү, али зохёолнуудаар зэргэсүүлһэн удхатай, шийдхэхы шэнжэтэй аман ба бэшэмэл бодомжолготой сочинени (сочинени-бодомжо), мүн публицистическэ шэнжэ шанартай, бодомжолготой сочинени (сочинени-бодомжо) зохёолго;
- тусгаар даабаринуудаар очерк, публицистическэ ба литературын шиймжэлхы статья, репортаж, интервью, зураглал, рассказ мэтэ зохёохы (творческо) шанартай хидэлмэри битеэлгэ;
- литературын асуудалнуудаар бэшэгдэһэн статьянуудаар тезисүүдыг ба конспектүүдыг бэшэлгэ;
- нэгэ гү, али хэдэн материалнуудай ийнхөөр литературна темэдэ элидхэл ба реферат бэлдэлгэ;
- бээ даагаад уншаһан номдо, хараһан кинофильмдэ, зижэгтэ, теле-дамжуулгада, уран зурагта, шагнаһан хигжэмдэ рецензи бэшэлгэ.

ҺУРАЛСАЛАЙ ТЕМАТИЧЕСКА ТҮСЭБЛЭЛГЭ

10 класс

№ п/п	Программын разделүүдэй гаршаг ба сэдэбүүд	Хараалагдаһан саг
1	XVIII-XIX зуун жэлнүүдэй түрэл буряад уран зохёолой бүридэлгэ	1
2	Оюун ухаанай зохёолнууд	1
3	Буряадай түүхэ бэшэгүүд	1
4	XX зуун жэлэй эхин үеын түрэл буряад уран зохёол	1
5	XX зуун жэлэй 1-дэхи хаадай түрэл буряад уран зохёол	7
6	Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үеын түрэл буряад уран зохёол. Дайнай үеын шүлэглэмэл уран зохёол	1
7	Дайнай үеын үргэлжэлһэн уран зохёол	2

8	Дайнай үеын зүжэглэмэл уран зохёол	3
---	------------------------------------	---

9	XX зуун жэлэй 2-дохи хахадай түрэл буриад уран зохёол	37
10	Холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгэ	8
11	Класчаа гадуур уншалга	6
12	Дүн хамта	68 саг

11 класс

№ п/п	Программын разделүүдэй гаршаг ба сэдэбүүд	Хараалагдаһан саг
1	Буриад уран зохёолой хүгжэлтын шатанууд	1
2	XX зуун жэлэй 1-дэхи хахадай түрэл буриад уран зохёол	2
3	XX зуун жэлэй 1-дэхи хахадай буриад уран шүлэг	1
4	XX зуун жэлэй 2-дохи хахадай буриад үргэлжэлһэн зохёол	28
5	XX зуун жэлэй 2-дохи хахадай буриад уран шүлэг	4
6	Мүнөө үеын түрэл буриад уран зохёол	8
7	Буриад зүжэглэмэл зохёол, тэрэнэй хүгжэлтэ	6
8	Мүнөө үеын буриад уран шүлэг	4
9	Холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгэ	8
10	Класчаа гадуур уншалга	6
	Дүн хамта	68 саг

10 класс

№	Түсэбөөр хараалагдаһан болзор	Хэшээлэй сэдэб	Үгтэһэн саг
1	1 п	XVIII-XIX зуун жэлнүүдэй түрэл буриад уран зохёолой бүридэлгэ Оролто хэшээл. XVIII-XIX зуун жэлнүүдэй түрэл буриад уран зохёолой бүридэлгэ	1
2		Оюун ухаанай зохёолнууд Үльгэрэй далай. Бисачи хүбүүн тухай зүйл. Данжила гэжэ нэрэтэй гэрэй эзэн тухай зүйл	1

3		Бурядай түүхэ бэшэгүүд	1
---	--	------------------------	---

		В. Юмсунов. Хориин 11 эсэгийг уг изагуурай түүхэ. Д.-Ж. Ломбо-Цэрэнов. Сэлэнгын монгол буряадуудай түүхэ. Ц. Сахаров. Баргажан буряадуудай түүхэ бэшэг	
4		ХХ зуун жэлэй эхин үеын түрэл буряад уран зохёол Б. Б. Барадин. Доржо Банзаров тухай шүлэг. Ерэнсэй ехэ үбгэн. Сагай дүрбэн уларил	1
5		ХХ зуун жэлэй 1-дэхи хахадай түрэл буряад уран зохёол Солбонэ Туяа. “Сэсэгтэ тала”. “Город”. “Сэсэг”. “Ангар”	1
6		Класчаа гадуур уншалга.	1
7		Б. Б. Барадинай зохёохы болон эрдэм шэнжэлхэ ажал.	
8		Б. Б. Барадин. Сэнгэ баабай	
9		Б. Б. Барадин. Сэнгэ баабай. Зохёолой удха	
10		Х/х. “Сэнгэ баабай” хөөрөөгөөр зохёолго бэшэлгэ	
11		Ж. Т. Тумунов. Сэсэгмаа	
12		Н. Г. Балдано. Энхэ-Булад баатар	
13		Н. Г. Балдано. Энхэ-Булад баатар. Зохёолой удха	
14		Класчаа гадуур уншалга. Шоно баатар	
15		Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үеын түрэл буряад уран зохёол. Дайнай үеын шүлэглэмэл уран зохёол Ц. Зарбуев. «Нархан». Д. Мадасон “Хабар”, “Алта мүнгэнһөө үнэтэй адха хара шорой”	
16		Класчаа гадуур уншалга. Г. Ц. Дашабылов. Добын долоон хүбүүд	
17		Дайнай үеын үргэлжэлһэн уран зохёол Ж. Т. Тумунов. Наранай орохо зүг тээшэ. Офицерэй дэбтэрһээ.	
18		Ц. Н. Номтоев. Сталинград шадарай агууехэ тулалдаан. Д. Д. Хилтухин. Солдадай ном	

19		Х/х. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайн тухай зохёолго бэшэлгэ	
20		Дайнай үесын зүжэглэмэл уран зохёол Х. Н. Намсараев. Тайшаагай ташуур. 1-дэхи үйлэ	
21		Х. Н. Намсараев. Тайшаагай ташуур. 3-дахи үйлэ	
22		Х. Н. Намсараев. Тайшаагай ташуур. Зүжэгэй удха	
23		Х/х. Асуудалнуудта харюусалга	
24		ХХ зуун жэлэй 2-дохи хахадай түрэл буряад уран зохёол Ж. Т. Тумунов. Нойrhoо хэриhэн тала	
25		Ж. Т. Тумунов. Нойrhoо хэриhэн тала. Доржын Дэлгэрэй дүрэ	
26		Ж. Т. Тумунов. Нойrhoо хэриhэн тала. Дугарай Дамбын дүрэ	
27		Ж. Т. Тумунов. Нойrhoо хэриhэн тала. Табхайн Дугарай дүрэ	
28		Ж. Т. Тумунов. Нойrhoо хэриhэн тала. Зохёолой гол удха	
29		Х/х. Зохёолоор бэшэмэл хүдэлмэри	
30		Х. Н. Намсараев. Үүрэй толон	
31		Х. Н. Намсараев. Үүрэй толон. Сэдүүгэй Цыремпил	
32		Х. Н. Намсараев. Үүрэй толон. Должодой дүрэ	
33	2 п.	Х. Н. Намсараев. Үүрэй толон. Романай байгуулга	
34		Х. Н. Намсараев. Үүрэй толон. Романай удха	
35		Ч. Ц. Цыдендамбаев. Түрэл нютагһаа холо.	
36		Ч. Ц. Цыдендамбаев. Түрэл нютагһаа холо. Холын нютагта үншэрэлгэ	
37		Ч. Ц. Цыдендамбаев. Түрэл нютагһаа холо. Актова зал хүнхинэбэ	
38		Ч. Ц. Цыдендамбаев. Түрэл нютагһаа холо.	

		Доржо Банзаровай дүрэ	
39		Ч. Ц. Цыдендамбаев. Түрэл нютагһаа холо. Романай удха	
40		Х/х. Зохёолго бэшэлгэ	
41		Ч. Ц. Цыдендамбаев. Холо ойрын түрэлнүүд	
42		Ч. Ц. Цыдендамбаев. Холо ойрын түрэлнүүд. Дуу дуулахые хориглоһон найр	
43		Ч. Ц. Цыдендамбаев. Холо ойрын түрэлнүүд. Романай геройнууд	
44		Ч. Ц. Цыдендамбаев. Холо ойрын түрэлнүүд. Романай удха	
45		А. А. Бальбуров. Зэдэлээтэ зэбэнүүд	
46		А. А. Бальбуров. Зэдэлээтэ зэбэнүүд. Сээр	
47		А. А. Бальбуров. Зэдэлээтэ зэбэнүүд. Романай дүрэнүүд	
48		А. А. Бальбуров. Зэдэлээтэ зэбэнүүд. Хани нүхэд	
49		А. А. Бальбуров. Зэдэлээтэ зэбэнүүд. Сэхээтэнэй түлөөлэгшэд	
50		А. А. Бальбуров. Зэдэлээтэ зэбэнүүд. Романай уран хайханай саг ба орон зай	
51		Х/х. Бэшэмэл хүдэлмэри	
52		Ж. Б. Балданжабон. Сэнхир хаданууд	
53		Ж. Б. Балданжабон. Сэнхир хаданууд. Даржаа үбгэн	
54		Ж. Б. Балданжабон. Сэнхир хаданууд. Балжанай дүрэ	
55		Ж. Б. Балданжабон. Сэнхир хаданууд. Романай удха	
56		Д. З. Жалсараев. Газар дэлхэйн дуунууд. Хүшөөгэй дуун	
57		Д. З. Жалсараев. Газар дэлхэйн дуунууд. Үншэн сагаан ботогын уйдан ябаһан талын дуун	
58		Класһаа гадуур уншалга. Н. Г. Дамдинов. Мүшэтэ харгы	

59		Н. Г. Дамдинов. Эсэгийн нэрэ.	
60		Н. Г. Дамдинов. Эсэгийн нэрэ. Зохёолой байгуулга	
61		Х/х. “Эсэгийн нэрэ” гэхэн поэмээр зохёолго	
62		Н. Г. Дамдинов. Шэлдэй занги тухай дуун	
63		Класчаа гадуур уншалга. Шэлдэй зангийн дуун	
64		Д. А. Улзытуев. Ая ганга. Баруунай баруун эрьедэ	
65		Д. А. Улзытуев. Захяа. Энэ дэлхэйгээ түхэрээлүүлэн дуулааб...	
66		Класчаа гадуур уншалга. Уран шүэлэгэй долгин дээрэ	
67		Н. Ш. Нимбуев. Шүдэрлэгдэхэн сахилгаан	
68		Х/х. Уншаад, үзөөд байхадаа...	

11 класс

№	Түсэбөөр хараалагдаһан болзор	Хэшээлэй сэдэб	Үгтэһэн саг
1	1 п.	Бурад уран зохёолой хүгжэлтын шатанууд Бурад уран зохёолой хүгжэлтын шатанууд	1
2		XX зуун жэлэй 1-дэхи хахадай буряад уран зохёол Б. Барадинай уран найханай юртэмсэ. “Ехэ удаган абжаа” – түүхэтэ трагеди	1
3		Б. Бардин. Ехэ удаган абжаа. Хүн ба тэрэнэй үе саг	1
4		XX зуун жэлэй 1-дэхи хахадай түрэл буряад уран шүлэг Б. Базароной ба Ц. Цымпилоной уран найханай юртэмсэ. Улаалзай. Буряад басаган	1

5		XX зуун жэлэй 2-дохи хахадай түрэл буряад үргэлжэлһэн зохёол XX зуун жэлэй 2-дохи хахадай түрэл буряад үргэлжэлһэн зохёол	1
---	--	---	---

6		Ч. Цыдендамбаевтай уран найханай юртэмсэ. Буряад басаган	1
7		“Буряад басаган” гэхэн туужын гол удха.Гэрэлтэ Норбо хоёр	1
8		Туужын гол геройнууд. Жаргалма Хулгана хүгшэн хоёрой дүрэнүүд	1
9		Х/х. “Буряад басаган” туужа соо эхэнэрэй хуби заяан	1
10		Д. Батожабайн уран найханай юртэмсэ. “Төөригдэхэн хуби заяан”	1
11		Төөригдэхэн хуби заяан. Гэмтэн баригдаба. Ой соо	1
12		“Далай ламын шагнал” гэхэн бүлэгэй удха	1
13		Зохёолой удха, байгуулга, гол образууд	1
14		Сюжедэй һонирхолтой ушарнууд	1
15		Трилоги дотор түүхэтэ ушарнууд	1
16		Жаргалаа бэдэрхэн Аламжа	1
17		Д. Батожабайн “Төөригдэхэн хуби заяан” романай удха шанар болон үүргэ	1
18		Х/х. Жаргал гээшэ юун гээшэб?	1
19		Х/х. Д. Батожабайн “Төөригдэхэн хуби заяан” гэхэн зохёолоор бэшэмэл хүдэлмэри	1
20		Д. Батожабайн “Дойбод сохилго” комедиин уран найханай юртэмсэ	1
21		Дойбод сохилго. Эрдэм шэнжэлхэ- үсөөн зоной табисуур	1
22		Ц.-Ж. Жимбиевэй уран уран найханай юртэмсэ. Гал могой жэл	1
23		Романай удха, онсо байгуулга	1
24		Романай гол бодол, композици	1
25		Батажаб – дайнай үеын эдиршүүлэй эрхим нэгэн	1
26		Х/х. Ц.-Ж. Жимбиевэй “Гал могой жэл” гэхэн зохёолоор бэшэмэл хүдэлмэри	1
27		С. Цырендоржиевэй уран найханай юртэмсэ. Үүрэй солбоной гоё гээшэнь	1

28		Туужын онсо шэнжэнүүд, проблематика	1
29		Агваан хүбүүхэнэй дүрэ	1
30		А. Ангархаевай уран найханай юртэмсэ. Мүнхэ ногоон хасуури	1
31		“Мүнхэ ногоон хасуури” гэхэн романай уран найханай юртэмсэ	1
32		“Мүнхэ ногоон хасуури” гэхэн романай гол дүрэнүүд	1
33	2 п.	“Мүнхэ ногоон хасуури”. Уг тухай бодолнууд	1
34		Түби дэлхэй дээрэ мүнхэ юумэн гэжэ бии юм гү?	1
35		Х/х. “Мүнхэ ногоон хасуури” гэхэн зохёолоор бэшэмэл хүдэлмэри	1
36		Б. Ябжанов. Нулимса	1
37		Хөөрөөнэй гол удха	1
38		Кгу. Б. Ябжанов. Бар хүсэтэнэй хурим	1
39		Кгу. Б. Ябжановай зохёолнууд соо хүн ба байгаали хоёрой холбоо	1
40		XX зуун жэлэй 2-дохи хахадай түрэл буряад уран шүлэг Ц. Дондогой. Эхэ тухай хоёрдохи поэмэ	1
41		Эхэ тухай хоёрдохи поэмэ. Эжынгээ аша яажа харюулхаб?	1
42		Л. Тапхаев. Дүрбэн сэсэг	1
43		Дүрбэн сэсэг. Шүлэгэй уран найханай юртэмсэ	1
44		Х/х. Л. Тапхаевай ба Базаронхой шүлэгүүдые сасуулга	1
45		Кгу. Л. Тапхаев. Угай түүхэ	1
46		Мүнөө үеын түрэл буряад уран зохёол Мүнөө үеын түрэл буряад уран зохёолой онсо шэнжэ	1
47		Д. Эрдынеевэй намтар, зохёохы зам. Үйлын үри	1

48		“Үйлын үри” романай уран найханай	1
----	--	-----------------------------------	---

		юртэмсэ	
49		Үйлын үрийн хойшолон	1
50		“Буряад сэдхэлтэй” ябалга. Буян, нүгэлэй хойшолон	1
51		Кгу. Д. Доржиева. Газарай хүйһэн	1
52		А. Г. Лыгденовэй уран найханай юртэмсэ. Морин хуур	1
53		Кгу. А. Г. Лыгденов. Үншэн	1
54		Ч. Ц. Гуруев. Туһалха хэрэгтэй	1
55		Д. Дылгыров. Сэдхэлэй гуниг	1
56		Буряад зүжэглэмэл зохёол, тэрэнэй хүгжэлтэ М. Ж. Батоинай уран найханай юртэмсэ. Таршаа Намжалай түүхэ	1
57		Пьесын уран аргууд	1
58		М. Ж. Батон. Юртэмсын гурбан сээшүүл	1
59		Б.-М. Пурбуев. Эрхэ наран-1	1
60		Эрхэ наран -2. Зохёолой гол нюурнууд	1
61		Буряад комедиографиин хүгжэлтэ	1
62		Мүнөө үеын буряад уран шүлэг Г. Раднаева. Түрэлгын зоболон	1
63		Шүлэглэлэй гүн удха. Эхэнэр хүнэй сэдхэлэй бодолнууд	1
64		Х/х. Шүлэгэй анализ	1
65		А. Ангархаев. Би шулуунби	1
66		Кгу. Р. Чойнам. Аяа минии Буряад	1
67		Б.Дугаров “Түрэлхидэйм хэлэн, хүлисөөрэй”. Г. Базаржапова-Дашеева “Үеһөө үедэ залган”	1
68		Х/х. Уран шүлэгэй долги дээрэ. М. Чойбонов “Минии нүхэд-амиды бурхад”	1

БУРАЛСАЛАЙ МЕТОДИЧЕСКА ХАНГАЛГА

Л. Ц. Халхарова, Ц. Б. Бадмацыренова. «Түрэл буряад уран зохёол» . 10-дахи класста үзэхэ һуралсалай ном. Улаан-Үдэ, «Бэлиг». 2020.

Л.Ц. Халхарова, Ц. Б. Бадмацыренова. «Түрэл буряад уран зохёол» . 10-дахи класста үзэхэ хрестомати. Улаан-Үдэ, «Бэлиг». 2020.

Л.Ц. Халхарова, Ц. Б. Бадмацыренова. «Түрэл буряад уран зохёол» .
Методическа ждурадхалнууд. Улаан-Үдэ, «Бэлиг». 2020.

Б. Д. Цыдыпова, М. Р. Балданова. « Түрэл буряад уран зохёол» . 11-дэхи класста үзэхэ һуралсалай ном. Улаан-Үдэ, «Бэлиг». 2020.

Б. Д. Цыдыпова, М. Р. Балданова. « Түрэл буряад уран зохёол» . 11-дэхи классай хрестомати. Улаан-Үдэ, «Бэлиг». 2020.

Б. Д. Цыдыпова, М. Р. Балданова. « Түрэл буряад уран зохёол» . Методическа ждурадхалнууд. Улаан-Үдэ, «Бэлиг». 2020.

Интернет онол арга:

- <http://www.buryadxelen.org>
- <http://www.nomoihan.org>
- <http://www.infourok.ru>
- <http://www.library.bsu.ru>